

MIKROREGIONY POHLEDEM OBCÍ

Martin Sobotka

Ústav ekonomie, Fakulta ekonomicko-správní, Univerzita Pardubice

Abstract:

This article deals with microregions and problems linked with. At the beginning microregion is characterized from the legal point of view as well as its possible activities. The article is based on question inquiry in municipalities, which is focused on the main microregion's activities and evaluating of microregion's benefits and lacks, because in general microregions are declared to be highly useful.

Key words: activities, microregions, municipalities.

Úvod

Obce se při výkonu samosprávných funkcí setkávají s řadou problémů a těžkostí, které jsou pro ně samotné obtížně řešitelné. Toto se týká zejména malých obcí, které nejsou z důvodů svých materiálních a finančních zdrojů způsobilé tyto samosprávné funkce realizovat. J. Šelešovský [2] k tomuto uvádí: „Velká část jejich finančních prostředků se vynakládá na administrativu, při zajišťování řady služeb nemohou využít úspor z rozsahu, mají zpravidla ztížený přístup k příjmům návratného charakteru a obtížně získávají kvalifikovaný personál.“

Obce mohou tyto problémy řešit např. cestou slučování nebo spoluprací. Odhlédneme-li zde od možnosti slučování, potom může mít spolupráce podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích tři podoby:

- smlouva uzavřená ke splnění konkrétního úkolu,
- vytvoření dobrovolného svazku obcí,
- založení právnické osoby podle obchodního zákoníku dvěma či více obcemi.

Právo vytvořit sdružení přiznává obcím také Evropská charta místní samosprávy. Děje se tak v článku 10 – Právo místních orgánů na sdružování:

- Místní orgány jsou oprávněny při výkonu svých funkcí spolupracovat, případně se v mezích zákona sdružovat s jinými místními orgány za účelem zabezpečování záležitostí společného zájmu.
- Právo místních orgánů stát se členem sdružení, která chrání a rozvíjejí jejich společné zájmy, resp. mezinárodního sdružení místních orgánů, musí být uznáno každým státem.

Dobrovolné svazky obcí představují vhodnou právní i ekonomickou základnu umožňující menším obcím spojovat své zdroje při zajišťování veřejných statků svým obyvatelům. Svazky obcí – ve své organizačně právní formě – se rozkládají resp. utvářejí na určitém územním prostoru, který je pojmově označován jako **mikroregion**. Daná kategorie se používá v praxi, v metodických příručkách (např. MMR ČR), je reflektována v teoretických studiích a přístupech, nicméně nenalézá svůj odraz v legislativě. Např. v zákoně č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje se užívá jen termín region, jímž se rozumí celek vymezený pomocí administrativních hranic krajů, okresů, správních obvodů obcí s rozšířenou působností, obcí nebo sdružení obcí. [2]

Zejména potom v praxi často pojmy „dobrovolný svazek obcí“ a „mikroregion“ téměř splývají. Také v této práci budeme takto mikroregion chápat.

Jak už bylo výše naznačeno, bývá považováno vytváření mikroregionů pro členské obce za přínosné. Přesto považuji za zajímavé přiblížit, jak hodnotí fungování mikroregionů ti, kteří si tuto formu spolupráce obcí zvolili pro podporu rozvoje své obce – představitelé obcí.

1 Předmět činnosti mikroregionů

Zákon o obcích poměrně široce formuluje předmět činnosti svazku (§ 50 odst. 1). Předmětem činnosti tedy mohou být dle citovaného zákona zejména:

- úkoly v oblasti školství, sociální péče, zdravotnictví, kultury, požární ochrany, veřejného pořádku, ochrany životního prostředí, cestovního ruchu a péče o zvířata,
- zabezpečování čistoty obce, správy veřejné zeleně a veřejného osvětlení, shromažďování a odvozu komunálních odpadů a jejich nezávadného zpracování, využití nebo zneškodnění, zásobování vodou, odvádění a čištění odpadních vod,
- zavádění, rozšiřování a zdokonalování sítí technického vybavení a systémů veřejné osobní dopravy k zajištění dopravní obslužnosti daného území,
- úkoly v oblasti ochrany ovzduší, úkoly související se zabezpečováním přestavby vytápění nebo ohřevu vody tuhými palivy na využití ekologicky vhodnějších zdrojů tepelné energie v obytných a jiných objektech ve vlastnictví obcí,
- provoz lomů, pískoven a zařízení sloužících k těžbě a úpravě nerostných surovin,
- správa majetku obcí, zejména místních komunikací, lesů, domovního a bytového fondu, sportovních, kulturních zařízení a dalších zařízení spravovaných obcemi.

Tento výčet je však pouze demonstrativní. Svazek (resp. mikroregion) se může orientovat na další činnosti, jež v zákoně nejsou uvedeny.

Význam mikroregionů v poslední době stále roste. Dokladem toho může být rostoucí počet obcí, které jsou mikroregionech zapojené (tabulka č. 1). Přibližně 80 % obcí je zastoupeno ve více než 500 mikroregionech.

Tab. 1: Zapojení obcí do mikroregionů

Rok	Počet obcí	Obce v mikroregionu	%	Mimo mikroregion	%
2003	6 249	4 625	74,1	1 624	25,99
2004	6 249	4 685 (4982)	74,97 (79,72)	1 564 (1327)	25,03 (21,24)

Pozn. Údaje v závorce jsou po započtení mikroregionů a jejich obcí, které se nepodařilo během monitoringu (provedeného referáty regionálního rozvoje krajů) zkontaktovat, ale prokazatelně existují.

Pramen: [1]

2 Šetření mikroregionů

2.1 Metodika šetření

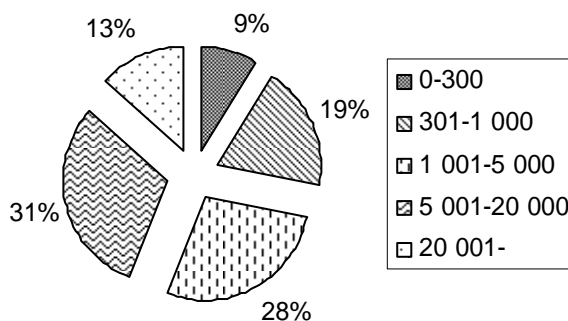
V první polovině roku 2005 bylo za pomoci studentů 2. ročníku FES Univerzity Pardubice provedeno dotazníkové šetření zaměřené na obce a jejich hospodaření s tím, že část otázek byla věnována i problematice mikroregionů.

Do dotazníkového šetření se zapojilo celkem 68 měst a obcí, které se nacházející v různých krajích České republiky. Výsledky tedy postihují pouze určitý malý vzorek obcí, přesto i zde můžeme vysledovat určité tendence. Města a obce jsou dále rozděleny do 5 skupin podle počtu obyvatel a podle určité podobnosti. Jedná se o obce:

- do 300 obyvatel,
- 301 – 1 000 obyvatel,

- 1 001 – 5 000 obyvatel,
- 5 001 – 20 000 obyvatel,
- 20 001 a více obyvatel.

Obce jsou zastoupeny v jednotlivých skupinách následovně:

Pramen: autor

Obr. 1: Struktura jednotlivých zkoumaných skupin obcí

V dotaznících bylo hodnoceno zejména funkční zaměření jednotlivých mikroregionů a spokojenost či nespokojenost s fungováním takovýchto svazků. V rámci funkčního zaměření bylo obcím nabídnuto několik variant odpovědí, z nichž měly vybrat nejvhodnější varianty a určit pořadí důležitosti. Výsledky byly zpracovány pomocí párového srovnání s využitím Saatyho matice.

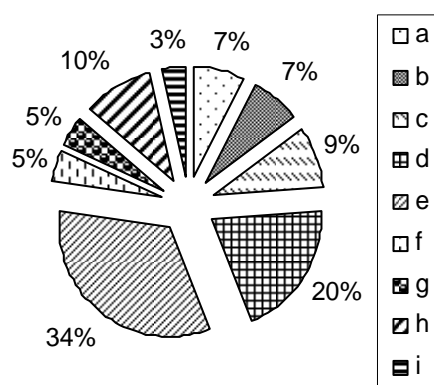
2.2 Výsledky šetření

Z šetření vyplynulo, že celkem 6 měst a obcí nejsou zapojeny v žádném mikroregionu, což činí v procentuálním vyjádření 8,8 % ze zkoumaných obcí. Většinou šlo o města nad 7 tis. obyvatel.

Z hlediska funkčního zaměření mikroregionů mohly obce vybírat z následujících možných variant zaměření mikroregionů:

- vybudování inženýrských sítí,
- zabezpečení aktivit ve školství, kultuře, sportu, apod.,
- ochrana životního prostředí,
- propagace regionu,
- společný všeobecný rozvoj regionu,
- společné zpracování územní plánovací dokumentace nebo rozvojových dokumentů,
- sladování zájmů a činností místních samospráv a společné ovlivňování státní správy,
- získání prostředků z fondů,
- jiné.

Z šetření vyplynulo, že mikroregiony se věnují zejména všeobecnému rozvoji daného regionu a jeho propagaci. Více nám ukazuje následující graf na obrázku č. 2:

Pramen: autor

Obr. 2: Zaměření mikroregionů

Zaměření mikroregionu se také mění v souvislosti s velikostí sdružených obcí, jak můžeme vidět v tabulce č. 2.

Tab. 2: Zaměření mikroregionů podle velikosti obcí (v %)

Skupiny obcí (podle obyv.)	Zaměření mikroregionu									Součet
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	
do 300	18,1	7,0	8,2	15,6	44,6	0,0	1,0	5,5	0,0	100
301 – 1 000	1,2	3,5	12,7	16,6	37,6	9,9	8,5	8,5	1,7	100
1 001 – 5 000	1,1	8,2	11,8	23,8	23,0	7,0	4,0	12,4	8,8	100
5 001 – 20 000	6,5	11,4	5,5	21,2	35,5	2,8	3,0	14,1	0,0	100
20 001 a více	10,5	6,9	6,5	23,5	25,3	2,9	7,0	11,7	5,7	100

Pramen: autor

Z tabulky můžeme vyčíst, že cíl e), tedy všeobecný rozvoj regionu je na prvním místě u všech skupin obcí, kromě obcí čítajících 1 001 až 5 000 obyvatel. Zde vystupuje do popředí zaměření d) propagace regionu. Také si můžeme všimnout, že zejména pro malé obce je důležité založit mikroregion, který se zaměřuje na vybudování inženýrských sítí.

Podíváme-li se na hodnocení činnosti a přínosů mikroregionů z pohledu obcí, potom o prospěšnosti mikroregionů je přesvědčeno 88 % zkoumaných obcí, které jsou členy některého mikroregionu. 6 % obcí nemá utvořený názor na funkci mikroregionů a zbývajících 6 % obcí nehodnotí mikroregiony jako přínosné nebo dokonce je hodnotí jako zbytečné.

Při kladném hodnocení činnosti mikroregionů se vyzdvihují často skutečnosti jako:

- přebírání zkušeností,
- zvládnání legislativy,
- větší síla obce ve vyjednávání,
- komplexní získávání informací pro rozhodování,
- společný postup při řešení problémů přesahujících hranice jednotlivých obcí,
- společná výstavba inženýrských sítí, na kterou by samotná obec nedosáhla,
- zajišťování dopravní obslužnosti a společný svoz dětí do škol,
- čerpání dotací, na které by obec jinak neměla nárok,
- malé náklady na občana.

Při záporném hodnocení činnosti mikroregionů poukazují obce často na rozdílnost svých vlastních zájmů. Další příčina záporného hodnocení souvisí se vznikem mikroregionu, kdy si

obce svazku stanovily náročné cíle, které se jim nedaří dosud naplňovat a jejich naplnění nevidí ani v blízké budoucnosti.

Další důvod souvisí se záměrem snadnějšího získávání dotací z Evropské unie. Například se v jednom mikroregionu nepodařilo najít jiný společný zájem (mimo rozvoje cyklostezek a propagace turistiky), na který by bylo možné získat dotace z EU. Nakonec i při přípravě výstavby cyklostezek se zde narazilo na množství problémů, které vyžadují od členů finanční spoluúčast, což se jen velice obtížně daří překonávat, přičemž nezačala ještě samotná realizace sledovaného záměru. Podmínky pro čerpání dotací z EU vyžadují nejprve zhotovení akce z vlastních prostředků a teprve potom bude možná dotace přidělena. Vedle toho existuje velké množství dalších podmínek, jejichž splnění lze kontrolovat až 10 roků zpět. Jejich nesplnění může mít za následek rozhodnutí o vrácení dotace včetně vysokého penále za neoprávněné použití prostředků, což by mělo na rozpočet obce katastrofální účinek. Proto se začíná v tomto mikroregionu šířit názor o zbytečnosti či dokonce nebezpečnosti takového svazku.

3 Závěr

V posledních letech se často vyzdvihuje zakládání mikroregionů s tím, že mohou být v určitých oblastech pro členské obce podporou v jejich rozvoji. Dokladem této myšlenky může být mimo jiné značný počet obcí, které se zakládání mikroregionů účastní. Za celou republiku je v některém mikroregionu sdruženo necelých 80 % všech obcí.

Podle provedeného dotazníkového šetření na malém vzorku obcí se mikroregiony zaměřují zejména na všeobecný rozvoj daného regionu, jeho propagaci, společný postup při získávání prostředků z různých fondů (krajských, státních či fondů Evropské unie). Pro malé obce (do 300 obyvatel) je mikroregion důležitý pro vybudování inženýrských sítí, na které by obec sama nedosáhla.

Většina obcí je s činností mikroregionů spokojena a vidí založení mikroregionu jako přínosné. Přesto se i zde najdou určité obtíže, které mohou činnost mikroregionu oslabit nebo přímo ohrozit hospodaření členských obcí.

Literatura:

- [1] Labounková, V. Monitoring mikroregionů. In *Obec a finance*, 2005, roč. X, č. 1, s. 25 – 27. ISSN 1211-4189
- [2] Šelešovský, J. Dobrovolné svazky obcí jako faktor zvyšování efektivnosti územní veřejné správy. In Strecková, Y. aj. *Faktory efektivnosti fungování veřejného sektoru a obecné poznatky o vlivu řízení veřejného sektoru na rozvoj regionů*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. kapitola B2, s. 44 – 54. ISBN 80-210-3623-0

Kontaktní adresa:

Ing. Martin Sobotka
Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní, Ústav ekonomie,
Studentská 84, 532 10 Pardubice
e-mail: martin.sobotka@upce.cz
tel.: 466 036 167